

Seminar „Teadusuuringute rahvusvahelistumine” Eesti Teaduste Akadeemia, 20.05.2009

Seminari korraldas TA, osavõtjaid *ca* 40, ettekandeid – 6 (sh 2 edulugu) – vt programm. Seminari korraldamise ajendiks oli vajadus analüüsida olukorda Eesti teadusmaastikul seoses Euroopa Teadusruumi (ERA) ideede rakendamisega. Kuigi Eestis on olemas ülevaade rahvusvahelistest programmidest (vt näiteks Aruanne T&A&I strateegia eesmärkide ja rakendusplaani täitmisest 2008. aastal), milles loetletud hulk formaalseid näitajaid, on vaja ka sisulist analüüsi. See on eriti aktuaalne seoses Euroopa Komisjoni viimaste sammude valguses, mis rõhutavad ühisprogramme ja rahvusvahelise koostöö mõju selgitamist liikmesriikide prioriteetidele ja teaduspoliitilistele otsustele (vt NETWATCH programm).

Seetõttu oli seminari kava koostamisel palutud ettekandjatel ühel või teisel määral analüüsida järgmisi küsimusi:

- Kuidas teadusuuringud Eestis rahvusvahelistuvad?
- Mida tähendab osalemine rahvusvahelises programmis?
- Kas ja kuidas haarata teiste maade teadlasi Eesti probleemide lahendamiseks?
- Kas rahvusvahelised programmid mõjutavad tegevusi või otsuseid Eestis?
- Mida teha tulevikus (lähitulevikus)?
- Kas instrumentide hulk on piisav?

Kõik ettekandjad rõhutasid, et rahvusvahelistumine pole eesmärk omaette. Rahvusvahelistumine on loomulik teadustegevuse külg mitte ainult kriitilise massi suurendamise tõttu (mis kahtlemata on vajalik), vaid just tekkiva lisaväärtuse tõttu. Eriti ilmne on see interdistsiplinaarsetes valdkondades. Tugevad teaduskeskused Eestis on juba praegu haaranud palju teadlasi teistest maadest nii tippspetsialistide kui ka järel doktorite ja doktorantide näol. Vajalikuks tingimuseks on aga nähtavus ja teadustööd ning olmet soodustav keskkond. Nähtavuse tõstmisel on oluline roll meie tippteadlastel, kuid vajalik on ka kaasaegne infrastruktuur. Tõukefondide abiga on infrastruktuuri olukord paranemas. Samuti on HTM algatanud hulga programme, mis soodustavad nii välisteadlaste asumist tööle Eestis, kui ka meie teadlaste (eriti noorema põlvkonna) töötamist mujal.

Nii ettekandjad kui diskussioonil osalejad tõstsid esile rea probleeme: teadustöö keskkond ja selle „sõbralikkus” ning olmeküsimuste lahendamine, rahastamissüsteemi jäikus, meetmete mittetäielik ära kasutamine, ebahühtlus palkades (eriti pärast ühe või teise programmi lõppu), jne.

Kaks edulugu – üks täppisteaduste vallast (TTÜ Küberneetika Instituudi mittelineaarsete protsesside analüüsi keskus) ja teine humanitaaria poolelt (TÜ eesti keele ja üldkeeleteaduse instituut) näitasid selgelt, milline lisaväärtus tekib välisteadlaste haaramisel meie teadusuuringutesse. Samuti on kasulikud nende kogemused.

HTMi andmetel on eesmärgiks lähiajal koostada Eesti teadustegevuse rahvusvahelistumise strateegia (vrld vastav peatükk kõrghariduse strateegias). Kindlasti on vaja täpsustada rollijaotusi nii HTMi (või TANI) kui ka ülikoolide/teadusasutuste vaatenurgast. Ka Euroopa Liidus on tähelepanu pööratud rollide täpsustamisele nii teadustegevuse hindamisel kui ka uute programmide rakendamisel, eriti aga ülevaadete saamisel (vrld NETWATCH).